

Skrivnost Pečovnika

Čeprav je Slovenija prepredena z množičnimi grobišči iz leta 1945, jih nikjer ni toliko kot na območju Celja. Razloga sta dva. Skozi Celje se je po koncu vojne valila velika množica beguncev, vojakov in civilistov z juga države. Po vojni je bilo na Teharjah pri Celju najhujše komunistično koncentracijsko taborišče v Sloveniji.

Jalov graben povezuje štorsko dolino z leve strani Voglajne, kjer so zadnje hiše Teharske ceste, z vasjo Osenca, ki že spada na območje celjskega Zagrada. Graben je z obeh strani poraščen z gozdom mogočnih starih dreves. Iz smeri Voglajne, nasproti Mlinarjevega Janeza, se na levi strani dviguje Jalov hrib, na desni pa vzhodna pobočja Zvodnega. Pobočje Jalo-

vega hriba je proti grabnu prepredeno s starimi kolovozi, ti so zasuti z jalovino, ki so jo verjetno vozili iz starega premogovnika Pečovje po prvem industrijskem tiru na konjsko vleko. Železarna Štore je imela svoj premogovnik, njegove vhodne jame so bile ob vzhodnem vznožju Pečovij, kjer se konča dolina med Laško vasjo in Pečovjem. Rudnik so nehali izkoriščati po letu 1900, pred prvo svetovno vojno.

I. celjske čete?

Po Jalovem grabnu teče majhen potok, ki izvira pod prvimi hišami vasi Osenca, kjer je tudi zajetje. Dolg je dober kilometer. Po desni strani potoka je speljan stari opuščeni in močno zaraščeni kolovoz. Po levi strani pa na novo zgrajena makadamska cesta do polovice grabna, kjer se združita stara in nova cesta, ki ju hudourniške vode močno zdelujejo. Cesta je bila zgrajena ob graditvi plinovoda, popravljena zaradi graditve elektrovođa, uporabljajo pa jo

domačini treh hiš visoko nad grabnom. Graben je tudi meja med občinama Štore in Celje. Po njem je speljana spominska pot I. celjske čete, ki je po razlagi pokojnega g. Bukovca, ravnatelja osnovne šole I. celjske čete, nikoli ni bilo, ampak je bila umetna, povojna konstrukcija celjskih partijskih terencev.

Osvoboditelj Celja

Na polovici poti med zadnjimi hišami Teharske ceste in prvim kmetom Štorom v Osenici stoji ob koncu makadamske ceste granitno znamenje v spomin pohodom I. celjske čete. Za znamenjem teče potok, prek katerega se je mogoče vzpeti na mali plato, od tam pa do starega kolovoza, nad katerim se pojavi jasa z nekaj starimi sadnimi drevesi in malo zapuščeno hiško z barako. Vse je v razpadajočem stanju, ki priča, da je nekoč tu živel nekdo samotarso življenje. Po koncu makadamske ceste in nadaljevanju po kolovozu pridemo med nekaj hiš zaselka Osenca, nekatere so že zapuščene. Od tod vodi poti do rudnika Pečovnik.

Molk okrog Pečovnika

Rudnik Pečovnik, last družbe Bohemija, je deloval 150 let pred drugo svetovno vojno, prav tako v času okupacije. Ponovno je začel delovati leta 1946. Kopal

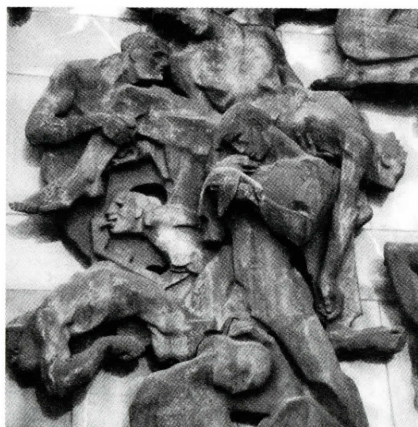
so zelo kakovosten premog, primerljiv z laškim. Prvi direktor je bil partijski sekretar mestnega komiteja Celje Jakob Draksler. Deloval je do hudih neurij leta 1954, ko so poplave zajele vso celjsko območje. Dokončno ga je voda zalila leta 1956, toda tedaj iz rudniških rovov.

Kamnolom Pečovnik leži v podaljšku istega pobočja Grmade, proti Savinji. Njegova dejavnost se je končala z apnenikom Pečovnik. Vmes se v pobočje zajeda vojaško strelisce.

Ko je leta 1990 komisija Demos, ki sem jo vodil, popisovala grobišča na Celjskem, nikakor ni mogla dobiti nobenih podatkov o povojnih dogodkih na območju Pečovnika. Prebivalci Zagrada, kamor spada naselje Pečovnik, so se spominjali samo obračuna med poveljniki umikajoče se hrvaške ustaške vojske, ko je bil ustreljen neki general in zakopan na Zupančičevi njivi ob železniški progi. Po letu 1960 so ga sorodniki odkopali in odpeljali.

Pet pričevanj

Veliko ljudi v Celju je govorilo, da so vode leta 1954 v samem hribu povzročile vdor zemlje, pri čemer je

Osrednji celjski partizanski spomenik. Ali je kipar Savinšek vedel za množične poboje na Celjskem?

bilo zraven veliko človeških kosti. Naj o skrivnostnem grobišču Pečovnik navedemo pet pričevanj. Prvo resno prošnjo za raziskavo dogajanja na tem območju mi je sporočil kolega poslanec zbora občin g. Dvornik, ki je bil takrat župan v Novem mestu. Poleti 1990 so bili na obiskih pri sorodnikih okoli Novega mesta sorodniki iz Amerike. Sprejel jih je kot župan in takrat so ga prosili, ali lahko

Območje Pečovnika, zadaj celjski grad. Slikano z Grmade, pod katero so grobišča.

ugotovi, kje je v bližini Celja kamnolom, kamor so iz taborišča Teharje nekega dne junija 1945 odpeljali zapornike in jih tam žive zasuli.

Drugo je bilo pričevanje g. Juriča, ki je zatrjeval, da so njegovega očeta odpeljali ustreliti v Pečovnik, kar mu je povedal stražar, ki je očeta vodil. Juriču so zaprli tudi mamo, sam pa je bil kot dvanajstletni otrok odpeljan v otroško taborišče Petriček (zdaj Na Gričku), kamor ga je čez nekaj časa prišla iskat mama, ko so jo izpustili iz zapor.

Dva vlaka ljudi

Tretje je bilo pričevanje Justine Jazbec, ki je pred dvema letoma umrla v domu za upokojece v Celju, stara skoraj 90 let. Stanovala je proti koncu Teharske ceste (številka 90). Njen dobri znanec P. jo je večkrat obiskoval. Tik pred smrtjo mu je zaupala: "Saj veš, stanovala sem proti koncu Teharske ceste, tam blizu, kjer si

je bivši partizan dal sam vzditi spominsko ploščo na hišo. Govoril je, da mora paziti na Jalov graben, da ne bi kdo oskrnil poti I. celjske čete. Hvalil se je, koliko so jih pospravili po koncu vojne. Hotela pa sem ti povedati tole: v dneh prve polovice junija 1945 so pripeljali iz smeri Maribora dvakrat dolgo vlakovno kompozicijo, sestavljeno iz živinskih vagonov, polnih ljudi. Vlak sta se obakrat usta-

vila vzporedno z graščino Mlinarjev Janez in gostilno Tlakar. Ljudi, bilo jih je zelo veliko, so kar tukaj spravili iz vagonov in jih odgnali proti Jalovemu grabnu. Kam ne vem. Mogoče proti Osenci in Pečovniku, tam so rudniški rovi. Preden umrem, sem ti morala to povedati, da boš vedel." Gospa je res kmalu zatem umrla. Pred tem pa mu je še povedala, da je tudi v Jalovem grabnu polno grobov, in sicer tam pri znamenju, čez graben, kjer stoji skrivnostna hiška. Tam so kosti kar iz zemlje gledale.

Zalitje rudnika

Četrto pričevanje je potrditev mojega znanca, ki je bil spremljevalec heroja Petra Stanteta-Skale. Rekel je samo: "Res so žive zasuli." Hotel sem ga še kaj več vprašati, pa ni bil pri volji. Upam, ker je še živ, da bo nekega dne povedal ali napisal vso resnico.

Peto je pričevanje 86 let starega rudarja: "Rudarji smo prišli v rudnik Pečovnik šele leta 1946. Prej je bil zaprt, čeprav so okupatorji premog vseskozi kopali, ker je bil zelo dober. Spomnim se, da je nekaj bilo zazidano, ali je bil to jašek ali kak drug prostor, ne vem. Vem pa, da so nas po letu 1954 začeli prepričevati, da premoga zmanjkuje in da bo rudnik potrebno zapreti. Bali smo se za službe in nad takšno ugotovitvijo nismo bili preveč navdušeni. Za to nas je pričel prepričevati rudarski inšpektor V. Zaupal nam je načrt, kako ne bomo prikrašani za službo. V rudniku je

bil mogočen steber, ki smo se ga zelo izogibali, saj smo vedeli, da je tam izvir vode. Obrazložil nam je, da bi lahko uprizorili nesrečo in bi voda zalila rudnik, zavarovalnica pa bi vse to plačala in mi bi bili preskrbljeni. Iz rudnika Hrastnik so prišli rudarji, ki so se na takšne stvari spoznali. Zgodila se je 'nesreča' in rudnik je zalila voda. Za nas pa so poskrbeli."

Grobišča vsenaokrog

Temna skrivnost Zagrada, kamor spadajo vsa tri prej naštetá nekdanja podjetja (rudnik, kamnolom in apnenik), ostaja nerazkrita. Podobna skrivnost pa še vedno obdaja tudi nekdanji rudnik v Stranica, nekoč last Haselbihlov, z najbolj kaloričnim premogom v Sloveniji. Zaplenjen in zaprt je bil leta 1946. Enako protitankovski jarek v Stranica, poleg pokopališča. Tudi za razrušene ledenice v Krškem, zdaj zdravstveni dom, za zazidano zaklonišče v Radečah, za ribnik in gozd med Tepanjem in Oplotnico, za celjsko mestno pokopališče itd., itd., se govori, da so tam množična povojna grobišča.

Videli bomo, kakšne bodo vsebine poročil o grobiščih po Sloveniji, za katere že nekaj časa zbira podatke policija. Napovedala jih je generalna državna tožilka Zdenka Cerar. Poročila naj bi izročili vladni komisiji za evidentiranje in označitev prikritih grobišč. Po njih bomo lahko presodili, ali se slovenska država res spreminja v verodostojno in pravno državo.

Janez Črnej